

ISSN 2080-1807

TORUŃSKIE STUDIA BIBLIOLOGICZNE
2014, nr 2 (13)

Wanda A. Ciszewska

Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
e-mail: tai@umk.pl

Przywilej biblioteczny a prawo do wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne (*public lending right*)

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TSB.2014.022>

STRESZCZENIE: Artykuł 28 Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 4 lutego 1994 r. zezwala instytucjom, takim jak biblioteki, archiwa i szkoły, na nieodpłatne udostępnianie egzemplarzy utworów (tzw. przywilej biblioteczny). Jednak Dyrektywa Rady Wspólnot Europejskich Nr 92/100 z dnia 19 listopada 1992 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej (wersja ujednolicona: 2006/115/WE) wprowadza konieczność wynagradzania z tytułu publicznego użyczenia egzemplarzy utworów chronionych (tzw. public lending right). Na przełomie 2013 i 2014 r. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego przeprowadziło szereg konsultacji w ramach Forum Prawa Autorskiego dotyczących nowelizacji prawa autorskiego, w tym przede wszystkim wprowadzenia wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne. Artykuł przybliży stanowiska organizacji bibliotekarskich i środowiska wydawców w tym zakresie.

SŁOWA KLUCZOWE: Forum Prawa Autorskiego, prawo autorskie, przywilej biblioteczny, wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne.

Wprowadzenie

W ostatnich latach polskie organizacje zrzeszające twórców i wydawców, a także powiązane z nimi media, jak portal Rynek-Książki.pl,

zaczęły przypominać o konieczności implementacji do polskiego prawa zapisów dotyczących wprowadzenia wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne. Najaktywniej na tym polu działało Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka”¹ (dalej: SAIW „Polska Książka”), organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, która w kwietniu 2011 r. zorganizowała konferencję pt. „Korzystanie z książek i prasy a prawa autorów i wydawców – sytuacja w Polsce na tle europejskim”². W jej konsekwencji na łamach prasy i portalu branżowego ukazało się szereg artykułów dotyczących wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne³. W październiku 2012 r., w trakcie 16. Targów Książki w Krakowie, zaprezentowano numer specjalny (nr 339) „Biblioteki Analiz” w całości poświęcony zagadnieniom z obszaru ochrony i zarządzania prawami autorskimi⁴. Zamieszczono w nim m.in. przeglądowy artykuł Aleksandry

¹ Dnia 14 marca 2014 r. Stowarzyszenie Autorów i Wydawców „Polska Książka” zmieniło nazwę na Stowarzyszenie Autorów i Wydawców COPYRIGHT POLSKA. Zob. *Stowarzyszenie Autorów i Wydawców COPYRIGHT POLSKA* [online] [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.copyrightpolska.pl/pl/2/84/1/Stowarzyszenie-Autorow-i-Wydawcow-COPYRIGHT-POLSKA>.

² Wśród prelegentów znaleźli się m.in. przedstawiciele instytucji zarządzających pobieraniem i wypłacaniem wynagrodzeń za wypożyczenia biblioteczne z Wielkiej Brytanii i Belgii oraz specjaliści z Instytutu Prawa Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Więcej na temat konferencji zob. *Korzystanie z książek i prasy a prawa autorów i wydawców – sytuacja w Polsce na tle europejskim 5–6 kwietnia 2011 r.* [online]. Stowarzyszenie Autorów i Wydawców COPYRIGHT POLSKA [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.copyrightpolska.pl/pl/3/179/125/Konferencja-56042011>.

³ Zob. m.in. A. Kurowska, *Problem implementacji dyrektywy 2006/115/WE w zakresie public lending right*. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Prawa Własności Intelektualnej” [online] 2009, z. 105 [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.lex.pl/akt/-/akt/problem-implementacji-dyrektywy-2006115we-w-zakresie-public-lending-right;Wyzwania_dla_panstwa_i_wydawcow_Po_spotkaniu_branzowym_PIK [online]. Rynek-Książki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/szukaj/wyzwania-dla-panstwa-i-wydawcow_30107.html; *Powraca kwestia PLR* [online]. Rynek-Książki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/szukaj/powraca-kwestia-plr_34164.html; *Wraca temat public lending right. Ustawa w sprawie dzieł osieroconych jesienią* [online]. Rynek-Książki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/szukaj/wraca-temat-public-lending-right_34079.html; *Wypożyczanie książek bez opłat. MKiDN analizuje sytuację i szuka rozwiązań* [online]. Rynek-Książki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/szukaj/wyposzczanie-ksiazek-bez-oplat_29872.html.

⁴ *Specjalna „Biblioteka Analiz”. SAIW „Polska Książka” w roli głównej* [online]. Rynek-

Burby poświęcony sprawom reformy prawa autorskiego i prezentujący dominujące w Europie rozwiązania organizacyjne dotyczące odpłatności za wypożyczenia biblioteczne⁵. Rok później – w październiku 2013 r. – pojawił się kolejny tekst tej autorki zatytułowany prowokująco *PLR – dlaczego i na co czekamy?*⁶

Wobec coraz wyraźniejszych głosów środowisk zainteresowanych reformą oraz w związku z koniecznością implementacji prawa unijnego, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej: MKiDN) uruchomiło stronę internetową⁷, zawierającą szczegółowe informacje o planowanych zmianach w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz orzecznictwie w tej sprawie. Dodatkowo zainicjowało konsultacje społeczne poświęcone zagadnieniom związanym z prawem autorskim, realizowane poprzez powstałe w styczniu 2013 r. Forum Prawa Autorskiego. Do wzięcia udziału w tej platformie Ministerstwo Kultury zaprosiło ok. 80 podmiotów, wśród nich znaleźli się przedstawiciele środowisk twórczych, organizacji zbiorowego zarządzania, izb gospodarczych, instytucji kultury oraz organizacji pozarządowych, których aktywność jest związana z prawem autorskim⁸. Pierwsze (27 marca 2013 r.) oraz drugie (6 czerwca 2013 r.) Forum Prawa Autorskiego poświęcono dyskusji na temat zasad korzystania z utworów osieroconych oraz zapewnienia szerszego dostępu do dzieł, których nakład został wyczerpany. Podczas trzeciego Forum (2 października 2013 r.) omawiano dozwolony użytek publiczny oraz prawo do wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne.

-Ksiazki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/szukaj/specjalna--biblioteka-analiz_32248.html.

⁵ A. Burba, *Kiedy i jak? Public Lending Right w Polsce* [online]. Rynek-Ksiazki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/-biblioteka-analiz_1/wydanie_381/kiedy-i-jak_32346.html.

⁶ A. Burba, *PLR – dlaczego i na co czekamy?* [online]. Rynek-Ksiazki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/-biblioteka-analiz_1/wydanie_441/plr---dlaczego-i-na-co-czekamy_36103.html?smscode=QIKSYRBK#access.

⁷ *Prawo autorskie i medialne* [online]. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.prawoautorskie.gov.pl/>.

⁸ *Materiały prasowe* [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.prawoautorskie.gov.pl/media/materiały_prasowe_5_forum.pdf.

Czwarte Forum (9 grudnia 2013 r.) dotyczyło przepisów karnych z ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Przedmiotem dyskusji piątego Forum (29 stycznia 2014 r.) były konsultacje społeczne dotyczące reformy europejskiego prawa autorskiego⁹.

Korzystanie z utworów a biblioteki

Przywilej biblioteczny to jedno z ograniczeń podmiotu uprawnionego z tytułu autorskich praw majątkowych, określanych ogólnie jako dozwolony użytek chronionych utworów. Ograniczenia te mają na celu zachowanie równowagi pomiędzy monopolem autorskim a szeroko pojętym interesem publicznym i wynikają z troski o potrzeby informacyjne, naukowe i kulturalno-oświatowe społeczeństwa oraz swobodny dostęp do twórczości. W polskim prawie dozwolony użytek chronionych utworów określony jest w art. 23–35 *Ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych*¹⁰. W ramach tych uprawnień w pewnym ściśle określonym zakresie możliwe jest swobodne korzystanie z utworu bez zgody jego autora i bez zapłacenia wynagrodzenia – ustawa przewiduje jednak wyjątki w tej kwestii. Przepisy dozwolonego użytku odnoszą się do utworów już rozpowszechnionych, a samo korzystanie z utworu wymaga podania jego autora i źródła (art. 34). Podstawowy warunek, jaki obowiązuje w dozwolonym użytku, to zakaz naruszania normalnego korzystania z utworu, a tym samym powodowania szkody po stronie posiadaczy praw i „godzenie w słuszne interesy twórcy” (art. 35).

Dozwolony użytek chronionych utworów dzieli się na dozwolony użytek prywatny (osobisty), obejmujący uprawnienia po stronie osób prywatnych (art. 23), oraz dozwolony użytek publiczny (art. 24–33), koncentrujący się na uprawnieniach po stronie podmiotów publicznych,

⁹ *Forum Prawa Autorskiego. Piąte spotkanie przed nami* [online]. Rynek-Książki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/szukaj/forum-prawa-autorskiego_36848.html; *Odbyło się piąte Forum Prawa Autorskiego* [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.prawoautorskie.gov.pl/pages/posts/odbylo-sie-piate-forum-prawa-autorskiego-490.php>.

¹⁰ *Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, Dz.U. 1994, Nr 24, poz. 83.

do których zalicza się m.in. szkoły, biblioteki i instytucje naukowe. Korzystanie w ramach dozwolonego użytku publicznego obejmuje m.in. licencję na rzecz mediów (art. 25–26), licencję na rzecz instytucji naukowych i oświatowych (art. 27), prawo cytatu (art. 29 ust. 1), licencję ustawową na rzecz ośrodków informacji lub dokumentacji (art. 30 ust. 1) czy wreszcie przywilej biblioteczny (art. 28).

Na podstawie punktu 1 art. 28 *Ustawy* biblioteki upowszechniają utwory, które za zgodą twórcy zostały w dowolny sposób udostępnione publicznie. Na podstawie punkt 2 tego artykułu bibliotekom wolno sporządzać kopie rozpowszechnionych egzemplarzy utworów opublikowanych w celu uzupełnienia, zachowania i ochrony swych zbiorów. Natomiast punkt 3 daje możliwość udostępniania zbiorów za pośrednictwem terminali znajdujących się na terenie bibliotek, ale nie przez Internet¹¹.

Nieodpłatne udostępnianie egzemplarzy utworów występuje także w prawie unijnym. Podstawowym aktem prawnym jest tutaj *Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym*, a szczególnie przepisy art. 5 ust. 2c, ust. 3n i ust. 5¹². Zapisy te zostały zaimplementowane do polskiego prawa w dwóch nowelizacjach *Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych* z 1994 r., tj. ustawach z 9 czerwca 2000 r. oraz 28 października 2002 r. Wprowadzono wówczas zmiany do art. 6, 28, 50–51 i 97 *Ustawy*¹³.

¹¹ A. Burba, *Na co pozwala bibliotekom prawo autorskie? Wyjątki biblioteczne w prawie unijnym, polskim, niemieckim i na forum międzynarodowym* [online]. Rynek-Książki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/-biblioteka-analiz_1/wydanie_441/na-co-pozwala-bibliotekom-prawo-autorskie_36110.html.

¹² *Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym*. „Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej” [online] L 167, 22/06/2001 P. 0010 – 0019 [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0029:PL:HTML>.

¹³ *Implementacja Dyrektywy 2006/115/WE w zakresie prawa do wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne (public lending right)* [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.prawoautorskie.gov.pl/media/trzecie_forum/Implementacja_wynagrodzenia_z_tytulu_public_lending_right.pdf.

Public lending right

Bezpośrednio z udostępnianiem utworów przez biblioteki wiąże się pojęcie *public lending right* (dalej: PLR), określane jako prawo publicznego użyczenia lub prawo do wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne. Ta rozbieżność nazw wynika z rozważania tego terminu z dwóch odrębnych punktów widzenia. W węższym zakresie PLR rozpatrywane jest jako jedno z praw autorskich przyznawanych właścicielowi praw (niekiedy nie twórcy) i wiąże się z zapewnieniem mu prawa do autoryzowania lub zakazywania wypożyczeń dzieła wprowadzonego do obrotu publicznego. Druga koncepcja ujmuje PLR jako prawo do wynagrodzenia, które jest prawem twórcy i właścicieli praw autorskich do otrzymywania zadośćuczynienia finansowego z tytułu darmowego wypożyczania egzemplarzy ich utworów przez instytucje użyteczności publicznej¹⁴.

Początki PLR sięgają XIX w. Rozwój bibliotekarstwa publicznego i powszechną dostępność wydawnictw wielu autorów uznało za potencjalne zagrożenie dla poziomu ich przychodów ze sprzedaży książek. W konsekwencji w 1883 r. Generalne Stowarzyszenie Pisarzy Niemieckich w Darmstadt przyjęło rezolucję, w której domagało się ustanowienia dla autorów wynagrodzeń za wypożyczanie ich książek przez biblioteki. Podobny pogląd wyraziła, w 1917 r. podczas dorocznej konferencji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Duńskich, znana pisarka Thit Jansen. W efekcie to właśnie w Danii w 1946 r., po wieloletniej dyskusji, czy bezpłatne wypożyczanie w bibliotece szkodzi, czy sprzyja interesom autorów, powstały uregulowania prawne wprowadzające pierwszy na świecie system PLR¹⁵. W chwili obecnej co najmniej 41 państw wprowadziło prawo publicznego użyczenia do swojego ustawodawstwa, m.in. większość państw członkowskich Unii Europejskiej, Kanada, Izrael, Australia czy Nowa Zelandia. Jednak system wypłat PLR funkcjonuje tylko w 29 z nich¹⁶.

¹⁴ *Materiały dodatkowe w sprawie public lending right*. Tł. A. Lenarczyk, Wer. B. Szczepańska [online]. IFLA Committee on Copyright and Other Legal Matters, kwiecień 2005 [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ifla.org/files/assets/clm/position_papers/ifla-position-on-public-lending-right-2005_background-pl.pdf.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ A. Kurowska, dz. cyt.; A. Burba, *Kiedy i jak? Public Lending Right w Polsce...*

Szczegółowych informacji o funkcjonowaniu systemu PLR na świecie dostarcza poświęcona temu zagadnieniu strona internetowa. Propaguje ona wiadomości o prawie publicznego użyczenia obowiązującym w poszczególnych państwach, uwzględniając takie elementy, jak podstawa prawna, źródło finansowania, sposoby obliczania należności finansowych czy podmioty uprawnione do otrzymania wynagrodzenia z tytułu PLR¹⁷.

Swoją opinię na temat prawa publicznego użyczenia wyraziła również Międzynarodowa Federacja Stowarzyszeń i Instytucji Bibliotekarskich (dalej: IFLA). Już w kwietniu 2005 r. IFLA Committee on Copyright and Other Legal Matters opublikowała dokument *Stanowisko IFLA w sprawie public lending right*, w którym jednoznacznie nie poparła zasad „lending right” mogących zagrozić swobodnemu dostępowi do usług bibliotek publicznych i uznała, że wypożyczanie przez biblioteki opublikowanych materiałów nie powinno być prawnie ograniczane. Do najważniejszych poglądów zawartych w *Stanowisku* należy stwierdzenie, że „biblioteka publiczna powinna być, co do zasady, wolna od opłat”, a „utrzymanie biblioteki publicznej jest obowiązkiem lokalnych i narodowych władz”. Pojawiło się także spostrzeżenie o konieczności zagwarantowania, aby opłaty z tytułu PLR nie pochodziły ze środków bibliotek przeznaczonych na zakup zbiorów¹⁸.

Pierwszym i jak dotąd jedynym międzynarodowym aktem prawnym wprowadzającym PLR jest *Dyrektywa Rady 92/100/EWG z 19 listopada 1992 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej*, którą państwa członkowskie Unii Europejskiej powinny wdrożyć do 1 lipca 1994 r. Większość państw nie wywiązała się z tego obowiązku w przewidzianym terminie, część z nich starała się wyłączyć spod systemu PLR jak największą liczbę instytucji, opierając się na przepisie dyrektywy, który umożliwia wyłączenie pewnych kategorii instytucji z obowiązku stosowania PLR. W efekcie Komisja Europejska podjęła przeciwko nim

¹⁷ *PLR international* [online] [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.plrinternational.com>.

¹⁸ *Stanowisko IFLA w sprawie public lending right* [online]. IFLA Committee on Copyright and Other Legal Matters, kwiecień 2005 [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ifla.org/files/assets/clm/position_papers/ifla-position-on-public-lending-right-2005-pl.pdf.

kroki prawne, a w niektórych przypadkach skierowała nawet sprawę do Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE)¹⁹. Ze względu na fakt, że dyrektywa była już kilkakrotnie nowelizowana, w 2006 r. ogłoszono jej wersję ujedniczoną – Dyrektywa 2006/115/WE²⁰.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 oraz art. 3 ust. 1 Dyrektywy 2006/115/WE twórcom, wykonawcom, producentom fonogramów oraz producentom pierwszego zapisu filmu przysługuje wyłączne prawo zezwalania lub zakazywania najmu i użyczenia ich utworów. *Najem* jest przy tym definiowany jako „ograniczone czasowo przekazanie do korzystania w celach bezpośrednio lub pośrednio gospodarczych lub handlowych” (art. 2 ust. 1a), *użyczenie* zaś to „ograniczone czasowo przekazanie do korzystania niesłużącego celom bezpośrednio lub pośrednio gospodarczym lub handlowym, kiedy jest to dokonywane przez instytucje dostępne dla publiczności” (art. 2 ust. 1b). W zakresie publicznego użyczenia państwa członkowskie mogą ustanowić odstępstwa od tego wyłącznego prawa, pod warunkiem jednak, że wynagrodzenie za takie użyczenie otrzymają przynajmniej twórcy. Państwa członkowskie mogą również swobodnie ustalać wynagrodzenia, biorąc pod uwagę „swoje cele promocji kultury” (art. 6 ust. 1).

Art. 28 polskiej regulacji umożliwia bibliotekom, archiwom i szkołom bezpłatne udostępnianie egzemplarzy utworów rozpowszechnionych. Nie ma rozróżnienia między instytucjami publicznymi a innymi, nie zwalnia się konkretnej kategorii tych podmiotów (np. bibliotek naukowych), lecz ustanawia ogólnie nieodpłatną licencję. Wyłączenie z systemu wynagrodzeń wszystkich bibliotek – w świetle orzeczeń TSUE – jest sprzeczne z dyrektywą, co potwierdzają m.in. wyroki TSUE z lat 2008 i 2010 (wyroki w sprawach C-67/08 Padawan oraz C-271/10 Vewa), które tak rozumiane wyłączenie uznały za niezgodne ze wspomnianą dyrektywą²¹. Istnieje zatem obawa, że w przyszłości zostanie wszczęte przeciwko Polsce po-

¹⁹ A. Kurowska, dz. cyt.

²⁰ *Dyrektywa 2006/115/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej (wersja ujedniczona)*. „Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej” [online] L 376, 27/12/2006 [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32006L0115>.

²¹ P. Stankiewicz, *Dozwolony użytek publiczny i opłaty od wypożyczeń bibliotecznych* [online]. Prawokultura.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World

stępowanie przed TSUE w związku z niepełnym wdrożeniem Dyrektywy 2006/115/WE²². Polska jest w tej chwili jednym z trzech krajów Unii Europejskiej – obok Rumunii i Bułgarii – które nie implementowały regulacji dotyczącej wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne²³.

PLR – wyniki konsultacji

Trzecie Forum Prawa Autorskiego, w całości poświęcone problematyce PLR, odbyło się 2 października 2013 r. Były to pierwsze na tak dużą skalę zorganizowane konsultacje społeczne dotyczące dozwolonego użytku publicznego i prawa do wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne. Swoje stanowiska i oświadczenia w sprawie PLR do resortu kultury przesłało przed debatą ok. 50 podmiotów z całego kraju – bibliotek, stowarzyszeń bibliotekarskich, stowarzyszeń wydawców i twórców, izb gospodarczych oraz innych instytucji²⁴. W ramach przygotowań do spotkania MKiDZ opublikowało na swojej stronie specjalne materiały ułatwiające merytoryczne przygotowanie do dyskusji. Jednym z nich było 10-stronicowe kompendium o implementacji Dyrektywy 2006/115/WE²⁵. Jednoznacznie stwierdzono w nim, że w projektowanych w Polsce rozwiązaniach prawnych zakłada się, iż do ponoszenia kosztów wynagrodzeń za wypożyczenia biblioteczne nie zostaną zobowiązani czytelnicy wypożyczający książki, jak również same biblioteki. Rekompensata nie będzie obciążała także budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Przerzucenie ciężaru

Wide Web: <http://prawokultury.pl/newsy/dozwolony-uzytek-publiczny-i-oplaty-od-wypozytczen-/>.

²² *Odbyło się trzecie Forum Prawa Autorskiego* [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.prawoautorskie.gov.pl/pages/posts/odbylo-sie-trzecie-forum-prawa-autorskiego-357.php>.

²³ *Forum Prawa Autorskiego. Za nami trzecia odsłona* [online]. Rynek-Ksiazki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/szukaj/forum-prawa-autorskiego_35891.html.

²⁴ *Odbyło się trzecie Forum Prawa Autorskiego...*

²⁵ *Są już dostępne materiały na trzecie Forum Prawa Autorskiego* [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.prawoautorskie.gov.pl/pages/posts/sa-juz-dostepne-materialy-na-trzecie-forum-prawa-autorskiego-353.php>.

opłat PLR na bezpośrednich użytkowników pozostawałoby w sprzeczności z polityką MKiDN służącą wspieraniu czytelnictwa²⁶.

Oficjalne, końcowe stanowiska, opublikowane 12 listopada 2013 r. na stronie MKiDN, przedstawiły po debacie największe organizacje i instytucje związane z kulturą i rynkiem książki, m.in. Centrum Cyfrowe, Koalicja Otwartej Edukacji, Związek Pracodawców Branży Internetowej IAB Polska, Fundacja Nowoczesna Polska, Stowarzyszenie Ośrodków Dokumentacji i Informacji Prasowej czy Stowarzyszenie Autorów ZAiKS²⁷. Swoje zdanie wyraziły również najważniejsze podmioty bezpośrednio zainteresowane wprowadzeniem wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne, reprezentujące środowisko bibliotekarzy oraz branżę wydawniczo-księgarską:

- Biblioteka Narodowa²⁸,
- organizacje bibliotekarskie (dalej: org. biblio.)²⁹, m.in. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Stowarzyszenie EBIB, Poznańska Fundacja Bibliotek Naukowych,
- Polska Izba Książki (dalej: PIK)³⁰, samorząd gospodarczy zrzeszający zarówno wydawców, jak i księgarnie, a także wszelkie przedsiębiorstwa powiązane z rynkiem książki,
- SAIW „Polska Książka”³¹, organizacja zbiorowego zarządu prawami autorskimi prowadząca inkaso opłaty reprograficzne.

²⁶ *Implementacja Dyrektywy 2006/115/WE...*

²⁷ *Publikujemy stanowiska na temat dozwolonego użytku publicznego* [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.prawoautorskie.gov.pl/pages/posts/publikujemy-stanowiska-na-temat-dozwolonego-uzytku-publicznego-395.php>.

²⁸ *[Stanowisko Biblioteki Narodowej]* [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.prawoautorskie.gov.pl/media/trzecie_forum/wyniki_konsultacji_/Implementacja_wynagrodzenia_z_tytulu_public_lending_right_BN.pdf.

²⁹ *[Stanowisko końcowe organizacji bibliotekarskich]* [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.prawoautorskie.gov.pl/media/trzecie_forum/wyniki_konsultacji_/Stanowisko_koncowe_organizacji_bibliotekarskich.pdf.

³⁰ *Stanowisko PIK w sprawie PLR FORUM PA III* [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.prawoautorskie.gov.pl/media/trzecie_forum/wyniki_konsultacji_/Stanowisko_PIK_w_sprawie_PLR_FORUM_PA_III_.pdf.

³¹ *[Stanowisko SAIW „Polska Książka”]* [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://>

Poszczególne opinie przyjęły formę odpowiedzi na pytania zawarte w *Kwestionariuszu dotyczącym systemu wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne*, zamieszczonym na końcu kompendium o implementacji Dyrektywy 2006/115/WE³². Poniżej przedstawiono poglądy wspomnianych instytucji wobec zagadnień związanych z PLR, przygotowane w oparciu o ich stanowiska końcowe. Zdecydowano się zaprezentować opinie przywołanych czterech podmiotów, ponieważ w większości prezentują one skrajnie przeciwstawne pozycje.

Pytanie 1. Jakie rodzaje bibliotek powinny być objęte w Polsce systemem wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne i dlaczego?

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
Biblioteka Narodowa	Biblioteki publiczne.
Org. biblio.	Tylko biblioteki publiczne ; biblioteki szkolne powinny być wyłączone z PLR.
PIK	Wszystkie rodzaje bibliotek , bez względu na ich status prawny.
SAiW „Polska Książka”	Wszystkie biblioteki prowadzące wypożyczenia na zewnątrz (włącznie z bibliotekami naukowymi, uniwersyteckimi, szkolnymi i pedagogicznymi).

Źródło: opracowanie własne.

W tym pytaniu trudność sprawiało określenie, które z kategorii bibliotek, na co zezwala dyrektywa, można wyłączyć z systemu PLR. Najpowszechniejsze zwolnienie obowiązuje biblioteki szkolne i biblioteki szkół wyższych, co zastosowano m.in. w Wielkiej Brytanii i Czechach³³. Jak widać z powyższego zestawienia, środowiska bibliotekarskie proponują objąć tantiemami bibliotecznymi wyłącznie biblioteki publiczne, natomiast organizacje reprezentujące wydawców są za jak najszerszym zakresem PLR.

www.prawoautorskie.gov.pl/media/trzecie_forum/wyniki_konsultacji/III_FPA_-_uwagi_SAIW.pdf.

³² Implementacja Dyrektywy 2006/115/WE...

³³ Tamże.

Pytanie 2: Czy wynagrodzenie za wypożyczenia biblioteczne powinno dotyczyć jedynie książek, czy powinno również zostać rozszerzone na inne kategorie utworów lub przedmiotów praw pokrewnych (w tym fonogramy, wideogramy) i dlaczego?

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
Biblioteka Narodowa	Książki w postaci tradycyjnej (analogowej), publikacje cyfrowe: książki elektroniczne oraz publikacje audiowizualne System nie powinien obejmować wypożyczania czasopism. Tylko wypożyczenie zbiorów poza obręb biblioteki.
Org. biblio.	Jak najszerszy zakres przedmiotowy – różne typy materiałów bibliotecznych w tym materiałów elektronicznych. W przypadku innej regulacji – PLR ograniczyć do książek w postaci tradycyjnej i elektronicznej.
PIK	Wszystkie kategorie utworów i przedmiotów praw pokrewnych, w tym fonogramy i wideogramy.
SAiW „Polska Książka”	Wszystkie książki w tradycyjnej formie, czasopisma, dzieła audiowizualne (jeśli są dostępne na nośnikach analogowych).

Źródło: opracowanie własne.

Należności z tytułu PLR pobierane są za książki mające ISBN³⁴. We Włoszech, Niemczech, Austrii i Francji opłatami objęto również wideogramy i fonogramy. W Wielkiej Brytanii na system składają się książki i fonogramy, a od 2010 r. e-booki pobrane na terenie biblioteki³⁵. Stanowisko środowiska wydawców domagające się wprowadzenia opłat również za czasopisma świadczy o braku znajomości realiów bibliotecznych. W zasobach oferowanych przez biblioteki publiczne periodyki stanowią niewielki procent. Dodatkowo ich wypożyczenia nie są rejestrowane w systemach komputerowych, ponieważ najczęściej ta kategoria zbiorów jest udostępniana prezencyjnie. Udostępnianie na terenie biblioteki, obejmujące księgozbiór podręczny oraz czasopisma, chociaż zazwyczaj jest rejestrowane w systemach wypożyczeń i włączane do statystyk bibliotecznych, to nie dotyczy to systemów komputerowych³⁶.

³⁴ *Public Lending Right a Polska* [online]. Stowarzyszenie Autorów i Wydawców COPYRIGHT POLSKA [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.copyrightpolska.pl/docs/plr_polska.pdf.

³⁵ A. Burba, *PLR – dlaczego i na co czekamy?...; Implementacja Dyrektywy 2006/115/WE...*

³⁶ [Stanowisko Biblioteki Narodowej]...

Pytanie 3: Czy polska regulacja dotycząca public lending right powinna objąć również wypożyczenia e-booków? Jeśli tak, w jaki sposób wyobrażają sobie Państwo włączenie możliwości wypożyczania e-booków do przepisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, zakładając konieczność zachowania jej zgodności z przepisami dyrektywy 2001/29/WE o prawie autorskim w społeczeństwie informacyjnym?

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
Biblioteka Narodowa	Wypożyczenia e-booków na fizycznych nośnikach pamięci powinny podlegać tym samym zasadom.
Org. biblio.	Tak – wszystkie typy materiałów bibliotecznych.
PIK	Za wcześnie – negatywne doświadczenia innych państw UE.
SAiW „Polska Książka”	Nie, ze względu na brak wypracowanych zasad wypożyczania e-booków, można do tego wrócić później.

Źródło: opracowanie własne.

W odpowiedzi na powyższe zagadnienie zauważalna jest zachowawcza postawa organizacji związanych z rynkiem książki. Branża wydawnicza sprzeciwia się możliwości wprowadzenia wypożyczeń e-booków, ponieważ w ich opinii spowoduje to spadek zainteresowania książką tradycyjną. Świadczyć o tym mają już duńskie doświadczenia. Jednocześnie wprowadzenie systemu wypożyczeń audiobooków w Wielkiej Brytanii wzbudziło wątpliwości, czy Dyrektywa 2001/29/WE zezwala na pobieranie opłat PLR od e-booków³⁷.

Pytanie 4: Kto, na gruncie przepisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, powinien być beneficjentem wynagrodzenia z tytułu public lending right?

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
Biblioteka Narodowa	Przede wszystkim twórcy . Wydawcy jedynie w sytuacji, gdy twórca zrezygnuje z wypłaty wynagrodzeń z tytułu wypożyczania jego utworów (nie zarejestruje się w systemie).

³⁷ A. Burba, *PLR – dlaczego i na co czekamy?*...

Pytanie 4 (cd.)

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
Org. biblio.	Twórcy. Ewentualne wynagrodzenia dla wydawców, pod warunkiem, że twórca również otrzyma wynagrodzenie
PIK	Podział środków pomiędzy wydawcą/producentem a autorem/twórcą.
SAiW „Polska Książka”	Autor/twórca oraz wydawca; najpierw podział pomiędzy uprawnionych z tyt. książek a dzieł audiowizualnych, następnie 60% autor (ilustrator, tłumacz), 40% wydawca.

Źródło: opracowanie własne.

Kwestia podmiotów uprawnionych do otrzymywania wynagrodzenia z tytułu publicznego użyczenia jest zasadniczym, spornym problemem pomiędzy środowiskiem bibliotekarzy a wydawców. Z tytułu PLR zawsze beneficjentami są autorzy, często także tłumacze, ilustratorzy, fotograficy. Stosunkowo rzadko, tylko w 10 krajach Unii Europejskiej, wynagrodzenie z tego tytułu pobierają również wydawcy. Przykładowo w Niemczech autorzy i wydawcy uprawnieni są do wynagrodzenia wypłacanego w proporcji 70% dla twórców i 30% dla wydawców. We Włoszech ten stosunek wynosi 50% do 50%³⁸.

Pytanie 5: Czy uznają Państwo za uzasadnione wprowadzenie ograniczenia wypłaty wynagrodzenia z tytułu public lending right do utworów powstałych w języku polskim lub przetłumaczonych na język polski w oparciu o przewidziane dyrektywą kryterium „celów promocji kultury”?

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
Biblioteka Narodowa	Zdecydowanie tak.
Org. biblio.	Ograniczenia wypłaty wynagrodzeń PLR do twórców utworów powstałych w j. polskim, w tym w dialektach (śląski, kaszubski).
PIK	Ograniczenia wypłaty wynagrodzeń PLR do <ul style="list-style-type: none"> • utworów powstałych w języku polskim lub przetłumaczonych na język polski,

³⁸ *Public Lending Right a Polska...; Implementacja Dyrektywy 2006/115/WE...*

Pytanie 5 (cd.)

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
	<ul style="list-style-type: none"> • utworów polskich twórców, niezależnie od języka, w którym utwór został napisany – w celu promocji kultury polskiej.
SAiW „Polska Książka”	Wynagrodzenie PLR dla: <ul style="list-style-type: none"> • autorów, których utwór oryginalny został napisany w j. polskim, • tłumaczy z j. obcego na polski, • ilustratorów, fotografików, którzy wydali swoje prace jako odrębne dzieło lub jako część książek polskich lub przetłumaczonych na j. polski.

Źródło: opracowanie własne.

W tej kwestii przedstawiciele obu środowisk są zgodni, aby wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne ograniczyć do polskich twórców oraz tłumaczy utworów zagranicznych na język polski. Organizacje bibliotekarskie zaproponowały dodatkowo twórców utworów w dialektach śląskim i kaszubskim. Zezwala na to art. 6 ust. 1 Dyrektywy 2006/115/WE, pod warunkiem, że ustawa o PLR jest elementem polityki kulturalnej państwa i promocji kultury³⁹.

Pytanie 6: Czy uważają Państwo, że należy wprowadzić dolną lub górną granicę wypłaty wynagrodzenie z tytułu public lending right? Jeżeli tak, to jakie – Państwa zdaniem – wartości powinny odpowiadać tym limitom?

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
Biblioteka Narodowa	Górna, jak i dolna granica wypłaty wynagrodzeń. Można rozważyć wprowadzenie kumulacji wynagrodzeń dla twórców niszowych – dokonywanie z nimi rozliczeń w odstępach kilkuletnich.
Org. biblio.	Brak stanowiska.
PIK	Górna, jak i dolną granicę wynagrodzeń , przy czym: <ul style="list-style-type: none"> • dolna z uwagi na konieczne koszty administracyjne związane z jego wypłatą, przy założeniu, iż niewypłacone kwoty przejdą na kolejne okresy rozliczeniowe;

³⁹ A. Kurowska, dz. cyt.; A. Burba, *Kiedy i jak? Public Lending Right w Polsce...*

Pytanie 6 (cd.)

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
	<ul style="list-style-type: none"> górna, by zapobiec sytuacji, w której uprawnieni do najbardziej popularnych tytułów wyczerpią w dużej mierze globalną pulę środków przeznaczonych na wynagrodzenia.
SAiW „Polska Książka”	<p>Wprowadzić co najmniej dolną granicę wynagrodzeń – wielokrotność stawki za wypożyczenia (ok. 0,05 euro za pojedyncze wypożyczenia).</p> <p>Górny limit, by zagwarantować, że najbardziej popularne tytuły nie wyczerpią globalnej puli środków.</p>

Źródło: opracowanie własne.

W tym wypadku również solidarnie zaaprobowano wprowadzenie górnej i dolnej granicy wypłat z tytułu PLR. Górna granica wynagrodzeń zapobiegnie przeznaczeniu, ze szkodą dla pozostałych twórców, większości środków dla autorów dzieł cieszących się szczególną popularnością. Z kolei dolna winna przewyższać koszt obsługi administracyjnej systemu PLR. W kontekście tego zagadnienia SAiW „Polska Książka” zaproponowała konkretną stawkę za pojedyncze wypożyczenie. Kwota 0,05 euro pojawiała się w literaturze przedmiotu już wcześniej⁴⁰. Wydaje się jednak, że jest to stosunkowo dużo w porównaniu do 0,02 euro w Czechach czy 0,01 euro na Słowacji⁴¹.

Pytanie 7: Czy zasadne jest, aby wypłata wynagrodzenia z tytułu public lending right uzależniona była od rejestracji utworu w instytucji odpowiedzialnej za podział środków pomiędzy uprawnionych?

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
Biblioteka Narodowa	<p>Twórcy powinni mieć prawo decyzji, czy chcą być objęci systemem wynagradzania z tytułu wypożyczania ich utworów. Podmiot zainteresowany powinien zarejestrować się w instytucji, która będzie zarządzała system płatności w ramach PLR.</p>

⁴⁰ A. Burba, *Kiedy i jak? Public Lending Right w Polsce...* A. Kurowska jako średnią opłatę za pojedyncze wypożyczenie prognozuje sumę 0,35 zł. Zob. A. Kurowska, dz. cyt.

⁴¹ A. Burba, *PLR – dlaczego i na co czekamy?*...

Pytanie 7 (cd.)

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
Org. biblio.	Twórcy powinni mieć prawo do decydowania , czy chcą zostać objęci PLR, stąd rejestracja w odpowiedniej instytucji. W sytuacji braku rejestracji przez twórcę wynagrodzenie nie powinno trafić do wydawcy (w przypadku objęcia PLR również wydawców).
PIK	Uzależnić wypłatę wynagrodzeń z tytułu PLR od rejestracji utworu w instytucji odpowiedzialnej za podział środków.
SAiW „Polska Książka”	Uzależnić wypłatę wynagrodzeń z tytułu PLR od rejestracji utworu w instytucji odpowiedzialnej za podział środków.

Źródło: opracowanie własne.

Część z państw, które wprowadziły PLR, wiąże wypłatę wynagrodzeń z wcześniejszą rejestracją utworu w instytucjach odpowiedzialnych za zarządzanie tego typu funduszami. Tak jest w Niemczech, Estonii czy Wielkiej Brytanii, której system rejestracji (zgłoszenie utworu poprzez Internet i możliwość sprawdzania przez autora stanu swojego „konta”) uważany jest za wzorcowy⁴². Warto zaznaczyć, że środowisko bibliotekarskie nie tylko akcentuje prawo decyzji autora, czy chce być objętym systemem PLR, ale również bardzo wyraźnie uzależnia od tego wypłaty dla wydawców.

Pytanie 8[a]: Jakie kryteria podziału środków pomiędzy uprawnionych powinny zostać przyjęte w warunkach polskich?

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
Biblioteka Narodowa	Oparcie wypłaty wynagrodzeń z tytułu PLR na liczbie wypożyczeń , co obrazuje intensywność korzystania ze zbiorów bibliotecznych. Może okazać się konieczne poszerzenie kryteriów wypłaty wynagrodzeń o wielkość zasobów bibliotecznych .
Org. biblio.	Jasna i transparentna struktura płatności i przepływu pieniędzy do twórców.

⁴² A. Kurowska, dz. cyt.; *Implementacja Dyrektywy 2006/115/WE...*

Pytanie 8[a] (cd.)

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
PIK	Należy wziąć pod uwagę zarówno liczbę egzemplarzy zakupionych przez instytucje dostępne dla publiczności, jak i częstotliwość wypożyczeń . System wypożyczeń zdaje się najlepiej uwzględniać potrzebę wypłaty uprawnionemu swoistego odszkodowania za straty, które ponosi w związku z bezpłatnym wypożyczeniem, nie uwzględnia jednak czytelnictwa w czytelnich bibliotecznych. Stąd też potrzeba przyjęcia także kryterium liczby egzemplarzy dostępnych dla publiczności.
SAiW „Polska Książka”	Liczba wypożyczeń danego tytułu i/lub liczba egzemplarzy posiadanych przez instytucje użyteczności publicznej. Należy uwzględnić liczbę egzemplarzy posiadanych przez biblioteki, ponieważ tytuły mogą być również udostępniane na miejscu.

Źródło: opracowanie własne.

Najczęściej przyjmowane rozwiązanie bazuje na liczbie wypożyczeń danej książki. Odzwierciedla ono ideę rekompensaty dla twórców za potencjalne straty, które ponoszą w związku z bezpłatnym udostępnianiem ich utworów⁴³. Wymaga to jednak wprowadzenia w bibliotekach kosztownego systemu monitorującego. Stąd pojawiła się propozycja, aby oprogramowanie to sfinansowały organizacje zbiorowego zarządzania⁴⁴.

Pytanie 8[b]: Jakie podmioty powinny być zaangażowane w system podziału wynagrodzeń z tytułu public lending right pomiędzy uprawnionych?

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
Biblioteka Narodowa	Może być to jedna z organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, ich konsorcjum lub nowo powołana do życia jednostka.
SBP/EBIB	Powołanie specjalnego ciała, które będzie zarządzać całym systemem.

⁴³ Implementacja Dyrektywy 2006/115/WE...

⁴⁴ [Stanowisko końcowe organizacji bibliotekarskich]...

Pytanie 8[b] (cd.)

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
PIK	Należy zaangażować organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.
SAiW „Polska Książka”	OZZ , te same, które pobierają opłaty reprograficzne – pozwoli to na zmniejszenie kosztów obsługi systemu.

Źródło: opracowanie własne.

W wielu krajach środkami zebranymi w ramach PLR dysponują organizacje zbiorowego zarządzania (m.in. Austria, Belgia, Czechy, Finlandia, Niemcy, Litwa, Słowacja), te same, które pobierają opłaty reprograficzne. Dysponują one *know-how* i infrastrukturą umożliwiającą racjonalny poziom kosztów obsługi systemu rejestracji. Takie rozwiązanie wydaje się najbardziej naturalne także w Polsce. Często fundusze są zarządzane przez inne instytucje, w tym publiczne, np. w Wielkiej Brytanii jest to specjalnie powołany The Public Lending Right Office⁴⁵.

Pytanie 8[c]: Przy założeniu, że liczba wypożyczeń konkretnych wydań tytułów będzie szacowana metodą statystyczną, w jaki sposób powinno się dokonywać wyboru reprezentatywnych bibliotek, których działalność będzie brana pod uwagę przy szacowaniu wynagrodzeń dla konkretnych uprawnionych?

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
Biblioteka Narodowa	Metoda statystyczna , polegająca na wyłonieniu reprezentatywnej próbki bibliotek publicznych. Próbka nie powinna być mniejsza niż 500 bibliotek publicznych . Najlepszym sposobem obliczania liczby wypożyczeń jest wykorzystanie systemu MAK+, obejmującego ponad 1000 bibliotek publicznych z terenu całego kraju.
SBP/EBIB	Przygotowanie „nakładek” informatycznych, które będą zbierać dane. Koszt tego specjalnego oprogramowania powinny sfinansować OZZ.
PIK	Metoda statystyczna , uwzględniająca biblioteki z informatyzowane w liczbie nie niższej niż 2000 .

⁴⁵ Implementacja Dyrektywy 2006/115/WE...

Pytanie 8[c] (cd.)

PODMIOT	ODPOWIEDŹ
SAiW „Polska Książka”	<p>Metoda statystyczna – wszystkie zinformatywizowane biblioteki w liczbie nie mniejszej niż 2000.</p> <p>Dane należy uzupełniać o informacje z odpowiedniej liczby reprezentatywnych placówek; przy ich wyborze należy kierować się kryteriami, takimi jak wielkość (liczba czytelników, liczba posiadanych egzemplarzy) czy lokalizacja.</p> <p>Wszystkie biblioteki objęte systemem PLR byłyby zobligowane do przesłania na koniec każdego roku kalendarzowego instytucji odpowiedzialnej kwestionariusza z podaniem odpowiednich danych za poprzedni rok kalendarzowy.</p>

Źródło: opracowanie własne.

W Polsce jest ok. 8200 bibliotek, z których ponad 70% jest skomputeryzowanych. Zasadniczym problemem jest jednak brak jednolitego, spójnego systemu bibliotecznego oraz elektronicznego ISBN⁴⁶. Tym samym wysoce prawdopodobne staje się wprowadzenie rozliczeń PLR w oparciu o metodę statystyczną. Co do tego wszystkie strony są zgodne. Problemem jest wybór reprezentatywnej grupy bibliotek publicznych. Propozycja środowisk wydawców, aby badaniem objąć 2 tys. bibliotek oraz dodatkowo wszystkie biblioteki opracowywały raporty roczne, wydaje się wygórowana.

Podsumowanie

W funkcjonujących na świecie systemach PLR wydawcy nie odgrywają zbyt wielkiej roli. Istotą systemu ma być rekompensata dla twórców za potencjalnie poniesione straty z tytułu bezpłatnej dostępności ich utworów. Jednak w Polsce, w kontekście odbytych konsultacji społecznych, wyraźnie widoczna jest roszczeniowa postawa wydawców, a przede wszystkim organizacji zbiorowego zarządzania, które chcą odgrywać decydującą

⁴⁶ [Stanowisko końcowe organizacji bibliotekarskich]...; Implementacja Dyrektywy 2006/115/WE...

rolę w kwestii PLR. Te ostatnie powołują się na posiadane *know-how* i doświadczenia z zarządzania opłatami z tytułu reprografii.

Wszystkie wyniki konsultacji społecznych i branżowych na temat implementacji dyrektywy służyć będą do dalszych prac legislacyjnych w MKiDZ. Zakłada się, że ustawa implementująca instytucję PLR do przepisów polskiego prawa zostanie przyjęta do końca roku 2014 i prawdopodobnie zacznie obowiązywać od 1 stycznia 2015 r.⁴⁷

Bibliografia

[*Stanowisko Biblioteki Narodowej*] [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.prawoautorskie.gov.pl/media/trzecie_forum/wyniki_konsultacji/Implementacja_wynagrodzenia_z_tytulu_public_lending_right_BN.pdf.

[*Stanowisko końcowe organizacji bibliotekarskich*] [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.prawoautorskie.gov.pl/media/trzecie_forum/wyniki_konsultacji/Stanowisko_koncowe_organizacji_bibliotekarskich.pdf.

[*Stanowisko SAIW „Polska Książka”*] [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.prawoautorskie.gov.pl/media/trzecie_forum/wyniki_konsultacji/III_FPA_-_uwagi_SAIW.pdf.

Burba Anna, *Kiedy i jak? Public Lending Right w Polsce* [online]. Rynek-Książki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/-biblioteka-analiz_1/wydanie_381/kiedy-i-jak_32346.html.

Burba Anna, *Na co pozwala bibliotekom prawo autorskie? Wyjątki biblioteczne w prawie unijnym, polskim, niemieckim i na forum międzynarodowym* [online]. Rynek-Książki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/-biblioteka-analiz_1/wydanie_441/na-co-pozwala-bibliotekom-prawo-autorskie_36110.html.

⁴⁷ *Poland* [online]. PLR international [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.plrinternational.com/established/plradministrators/poland.htm>.

- Burba Anna, *PLR – dlaczego i na co czekamy?* [online]. Rynek-Ksiazki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/-biblioteka-analiz_1/wydanie_441/plr---dlaczego-i-na-co-czekamy_36103.html?smscode=QIKSYRBK#access.
- Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym. „Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej”* [online]. L 167, 22/06/2001 P. 0010 – 0019 [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0029:PL:HTML>.
- Dyrektywa 2006/115/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej (wersja ujednolicona). „Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej”* [online]. L 376, 27/12/2006 [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32006L0115>.
- Forum Prawa Autorskiego. Piąte spotkanie przed nami* [online]. Rynek-Ksiazki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/szukaj/forum-prawa-autorskiego_36848.html.
- Forum Prawa Autorskiego. Za nami trzecia odsłona* [online]. Rynek-Ksiazki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/szukaj/forum-prawa-autorskiego_35891.html.
- Implementacja Dyrektywy 2006/115/WE w zakresie prawa do wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne (public lending right)* [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.prawoautorskie.gov.pl/media/trzecie_forum/Implementacja_wynagrodzenia_z_tytulu_public_lending_right.pdf.
- Korzystanie z książek i prasy a prawa autorów i wydawców – sytuacja w Polsce na tle europejskim 5–6 kwietnia 2011 r.* [online]. Stowarzyszenie Autorów i Wydawców COPYRIGHT POLSKA [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.copyrightpolska.pl/pl/3/179/125/Konferencja-56042011>.
- Kurowska Anna, *Problem implementacji dyrektywy 2006/115/WE w zakresie public lending right. „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Prawa Własności Intelektualnej”* [online] 2009, z. 105 [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.lex.pl/akt/-/>

akt/problem-implementacji-dyrektywy-2006115we-w-zakresie-public-lending-right.

Materiały dodatkowe w sprawie public lending right. Tł. Adam Lenarczyk, Wer. Barbara Szczepańska [online]. IFLA Committee on Copyright and Other Legal Matters, kwiecień 2005 [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ifla.org/files/assets/clm/position_papers/ifla-position-on-public-lending-right-2005_background-pl.pdf.

Materiały prasowe [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.prawoautorskie.gov.pl/media/materiały_prasowe_5_forum.pdf.

Odbyło się piąte Forum Prawa Autorskiego [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.prawoautorskie.gov.pl/pages/posts/odbylo-sie-piate-forum-prawa-autorskiego-490.php>.

Odbyło się trzecie Forum Prawa Autorskiego [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.prawoautorskie.gov.pl/pages/posts/odbylo-sie-trzecie-forum-prawa-autorskiego-357.php>.

PLR international [online] [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.plrinternational.com>.

Poland [online]. PLR international [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.plrinternational.com/established/plradministrators/poland.htm>.

Powraca kwestia PLR [online]. Rynek-Książki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/szukaj/powraca-kwestia-plr_34164.html.

Prawo autorskie i medialne [online]. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.prawoautorskie.gov.pl/>.

Public Lending Right a Polska [online]. Stowarzyszenie Autorów i Wydawców COPYRIGHT POLSKA [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.copyrightpolska.pl/docs/plr_polska.pdf.

Publikujemy stanowiska na temat dozwolonego użytku publicznego [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.prawoautorskie.gov.pl/pages/posts/publikujemy-stanowiska-na-temat-dozwolonego-uzytku-publicznego-395.php>.

- Są już dostępne materiały na trzecie Forum Prawa Autorskiego* [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.prawoautorskie.gov.pl/pages/posts/sa-juz-dostepne-materialy-na-trzecie-forum-prawa-autorskiego-353.php>.
- Specjalna „Biblioteka Analiz”. SAIW „Polska Książka” w roli głównej* [online]. Rynek-Książki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/szukaj/specjalna--biblioteka-analiz_32248.html.
- Stankiewicz Piotr, *Dozwolony użytek publiczny i opłaty od wypożyczeń bibliotecznych* [online]. Prawokultury.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://prawokultury.pl/newsy/dozwolony-uzytek-publiczny-i-oplaty-od-wypozyczen-/>.
- Stanowisko IFLA w sprawie public lending right* [online]. IFLA Committee on Copyright and Other Legal Matters, kwiecień 2005 [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ifla.org/files/assets/clm/position_papers/ifla-position-on-public-lending-right-2005-pl.pdf.
- Stanowisko PIK w sprawie PLR FORUM PA III* [online]. Prawo autorskie i medialne. Forum Prawa Autorskiego [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://www.prawoautorskie.gov.pl/media/trzecie-forum/wyniki_konsultacji_/Stanowisko_PIK_w_sprawie_PLR_FORUM_PA_III_.pdf.
- Stowarzyszenie Autorów i Wydawców COPYRIGHT POLSKA* [online] [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.copyrightpolska.pl/pl/2/84/1/Stowarzyszenie-Autorow-i-Wydawcow-COPYRIGHT-POLSKA>.
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, Dz.U. 1994, Nr 24, poz. 83.
- Wraca temat public lending right. Ustawa w sprawie dzieł osieroconych jesienią* [online]. Rynek-Książki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/szukaj/wraca-temat-public-lending-right_34079.html.
- Wypożyczanie książek bez opłat. MKiDN analizuje sytuację i szuka rozwiązań* [online]. Rynek-Książki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide Web: http://rynek-ksiazki.pl/szukaj/wypozyczanie-ksiazek-bez-oplat_29872.html.
- Wyzwania dla państwa i wydawców. Po spotkaniu branżowym PIK* [online] Rynek-Książki.pl [dostęp 31 października 2014]. Dostępny w World Wide

Web: http://rynek-ksiazki.pl/szukaj/wyzwania-dla-panstwa-i-wydawcow_30107.html.

The library privilege and the author's right to remuneration for lending their works by libraries (public lending right)

ABSTRACT: The directive 2006/115/EC on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property introduces the need to implement remuneration for public lending of copies of protected works (public lending right). Based on the Directive, the author has an exclusive right to authorize or prohibit public lending of originals and copies of copyrighted works. The Directive gives the possibility to derogate from the exclusive public lending right in terms of lending library, provided that at least authors obtain remuneration for such a lending. At the turn of 2013 and 2014, the Ministry of Culture and National Heritage conducted a series of consultations in the framework of the Forum of Copyright for the amendment of copyright law, in particular the introduction of remuneration for lending by libraries.

KEYWORDS: copyright law, Forum of Copyright, public lending right, the library privilege.

